

Fasene i en realkompetansevurdering (videregående opplæring for voksne)

Realkompetanse er det en person har lært seg gjennom lønnet eller ulønnet arbeid, organisasjonsarbeid eller fritidsaktiviteter. Dersom en voksen ikke har formell utdanning som grunnlag for opptak til utdanning, kan hen søke om opptak på grunnlag av realkompetanse. En realkompetansevurdering består ofte av fire faser fra den voksne tar kontakt med fylkeskommunen til hen får skrevet ut dokumentasjon.

Sist endret: 01.08.2024

Rett til realkompetansevurdering

Maler

Faser

Fase 1. Veiledning og avklaring

Fasen starter når den voksne tar kontakt med fylkeskommunen for realkompetansevurdering opp mot sluttkompetansen hen er tatt inn på. Fagpersonen veileder den voksne om rettigheter, formål med realkompetansevurdering og hvilken sluttkompetanse i Læreplanverket for Kunnskapsløftet vurderingen skal gjøres mot.

Ved inntak og ved realkompetansevurdering av voksne starter man med å vurdere om hen har kompetanse på videregående opplæring trinn 3, altså fra høyeste nivå. Dersom disse kompetansekravene ikke er møtt, vurderer man trinn 2, og videre nedover. Fylkeskommunen avgjør hvem som veileder den voksne.

Fase 2. Kartlegging

I kartleggingsfasen skal fylkeskommunen sørge for at det blir klargjort hvilken kompetanse den voksne har. Her må fylkeskommunen i samarbeid med den voksne sørge for å få innhentet all relevant dokumentasjon knyttet til den voksnes formelle, ikke-formelle og uformelle kompetanse.

Kartleggingen gjøres med utgangspunkt i sluttkompetansen den voksne ønsker. Fylkeskommunen må i denne fasen avklare hvilke fag som inngår i den sluttkompetansen den voksne ønsker, og betydningen av dette. Fylkeskommunen avgjør hvilke metoder som skal benyttes for å kartlegge den voksnes kompetanse. Det er viktig at den som gjennomfører kartleggingen har avklart følgende:

- Hvilke fag og eksamener er det krav til sluttvurdering i for å få vitnemål og/eller fag- eller svennebrev innenfor det aktuelle programområdet?
- Hvilken kompetanse kreves etter læreplanen for det enkelte fellesfaget eller programfaget for å få faget godkjent gjennom en realkompetansevurdering?

For å få godkjent hele fag eller moduler skal vurderingen knyttes til de samlede kompetansemålene. For å kunne gjennomføre en realkompetansevurdering er det nødvendig at den som skal gjennomføre realkompetansevurderingen, har avklart hva som er den samlede kompetansen i faget. For den som ikke får godkjent hele fag eller moduler, knyttes vurderingen til de enkelte kompetansemålene i de enkelte læreplanene.

Godkjent i deler av et fag er likevel viktig for den som ønsker mer videregående opplæring, eller for den som ønsker å få dokumentert at hun eller han har noe kompetanse i et fag. Godkjent i deler av et fag skal dokumenteres på et vedlegg til kompetansebeviset og i enkeltvedtaket. For voksne som ønsker dokumentasjon for å kunne legge den fram for en mulig arbeidsgiver, er det også viktig å få godkjent i deler av et fag.

Fase 3. Vurdering og verdsetting

Resultatene fra kartleggingsfasen er utgangspunktet for vurderingen og verdsettingen. I vurderings- og verdsettingsfasen avgjør fylkeskommunen om den kompetansen den voksne

viser, er likeverdig med den kompetansen som oppnås gjennom videregående opplæring etter læreplanverket. Før fylkeskommunen skal avgjøre om den voksnes realkompetanse er likeverdig, må de ha avgjort hva som skal til for å få godkjent de ulike fagene eller modulene. Dersom innholdet og nivået i den voksnes realkompetanse er likeverdig, så skal faget eller modulen godkjennes.

Grunnlaget for vurdering i en realkompetansevurdering av hele fag er den samlede kompetansen i læreplanen for fag. Likeverdig er ikke det samme som lik. Kompetanse kan oppnås på mange måter, og den voksnes kompetanse vil neppe overlappe kompetansemålene perfekt. Når det for eksempel skal fastsettes en standpunkt karakter, skal kompetansen til eleven eller deltakeren være lik de samlede kompetansemålene. I forbindelse med en realkompetansevurdering hvor kravet er at kompetansen skal være likeverdig, er det ikke et krav om at den voksne må ha vist sin kompetanse opp mot alle kompetansemålene. Dette ville gjort det umulig å bli realkompetansevurdert i praksis.

For å få godkjent et fag gjennom en realkompetansevurdering må den voksnes kompetanse tilsvare «godkjent». Nivået for «godkjent» er ulikt for fag med opplæring i skole og i bedrift. I fag hvor det er fastsatt i tilbudsstrukturen at opplæringen gis i skole, holder det at den voksne viser lav kompetanse i faget. Kompetansen skal godkjennes dersom den minst tilsvare karakteren 2.

For fag hvor det er fastsatt i tilbudsstrukturene at normalmodellen er opplæring i bedrift, er det kravene for å få bestått til fag- og svenneprøven som gjelder. Det vil si at den voksne må vise at hen har «tilfredsstillende eller god kompetanse i faget». Det vil ikke være tilstrekkelig at den voksne viser lav kompetanse i faget. Kompetanse etter modulstrukturerte læreplaner tilsvare også godkjent «tilfredsstillende eller god kompetanse». Dersom den voksne har denne kompetansen, har hen ikke behov for mer opplæring i det aktuelle programfaget. Fylkeskommunen avgjør hvilke metoder som skal benyttes for å vurdere og verdsette den voksnes kompetanse. Dette kan for eksempel være:

- vurdering av skriftlig dokumentasjon
- dialogbasert intervju/vurdering
- caseoppgave
- muntlig prøving
- yrkesprøving (yrkesintervju og praktisk prøving)
- selvaluering

For at realkompetansevurderingen skal gjøres på et forsvarlig grunnlag, bør metodene også være egnet til å avdekke, vurdere og verdsette udokumentert og taus kompetanse. I fase 3 mener vi fagpersonene bør ha god fagkompetanse i lærefaget eller programområdet som skal vurderes. De bør:

- ha god kjennskap til innholdet i de aktuelle læreplanene, og hva som er den samlede kompetansen i faget
- ha formell kompetanse i faget
- ha god kjennskap til praksisfeltet
- ha god kompetanse om realkompetansevurdering som metode
- ha god evne til å skape en dialog med kandidaten

Vi mener at ved realkompetansevurdering på videregående trinn 3 i lærefag i yrkesfaglige utdanningsprogrammer bør vurderingen gjøres av minst to personer som har formell faglig kompetanse innenfor fagområdet, og har oppdatert arbeidslivserfaring i faget.

Fag og eksamener på videregående trinn 3-nivå innenfor et yrkesfaglig utdanningsprogram kan ikke godkjennes som sluttvurdering, men realkompetansevurdering kan og bør brukes for å tilpasse og avkorte opplæringen til den voksne.

Fase 4. Dokumentasjon

Dokumentasjonsfasen er den siste fasen. Her skal fylkeskommunen dokumentere resultatet av vurderingen og innholdet i vurderingen i et enkeltvedtak, samt utarbeide et kompetansebevis hvor det går fram hva den voksne har fått godkjent. Dette skal utarbeides så snart som mulig. Sentralt i denne fasen er at:

- det gjøres et enkeltvedtak om realkompetansevurdering
- det skrives ut et kompetansebevis som dokumenterer hva som er godkjent

Den voksne skal ha begge deler. Voksne deltakere som har fått realkompetansevurdering kan klage på gjennomføringen av vurderingen. Statsforvalteren er klageinstans.